

اسناد تجاری

بی احتیاطی محال علیه مثل اینکه سند محکوک بوده و محکوکیت آن هم تا اندازه واضح و معلوم بوده و بنا وجود این محال علیه در اثر غفلت یا بی احتیاطی و عدم اعتنا بکشف حقیقت امر وجه را بغیر دائن بپردازد و با اینکه خط متن سند با خط مبلغ آن مغایرت داشته و تفاوت بین در خط واضح و روشن بوده و با اینکه مبلغ چک با تمام حروف نوشته نشده بوده و فقط با ارقام قید شده بوده • در صور مذکوره و امثال و نظایر آن هرگاه محال علیه بدون دقت کامل وجه را بپردازد مسئول خسارت شخص ذی نفع شناخته خواهد شد زیرا :

تأدیه وجه بغیر دائن که قبلاً در نتیجه بی احتیاطی محال علیه بعمل آمده موجب برائت ذمه تأدیه کننده در برابر صاحب وجه نخواهد بود •

و همچنین هرگاه چکی بسرقت رفته و سارق با جعل امضای صاحب چک و نوشتن رسید در ظهر آن سند را بمحال علیه ارائه و وجه را مطالبه کند و محال علیه بنا اینکه نمونه امضای صاحب چک نزد او موجود بوده و تطبیق دو امضا هم چندان زحمتی نداشته بدون تدقیق وجه را بپردازد مسئول خسارت شناخته خواهد شد زیرا :

با مختصر دقت معمول بودن امضاء معلوم میشد و با وجود این محال علیه زحمت تطبیق را متحمل نشده و پول صاحب سند را سارق و جعل امضاء داده است بعضی معتقدند چون بانکدار به صحت امضای رسید چک کاملاً باید یقین داشته باشد در صورت وجود تردید و نداشتن یقین باید از دارنده درخواست کند که رسید وجه را حضوراً امضاء نماید •

۴ - هر چند چک معمول بوده و نام مالک حقیقی آن محو و نام سارق بجای آن نوشته شده بوده ولی با وجود این نمیتوان بانکدار را مسئول خسارت ناشی از تأدیه وجه بغیر دائن دانست زیرا تغییر و تهریفی که در سند دیده میشود چندان بارز و معلوم نیست و تشخیص آن در بادی نظر تقریباً غیر ممکن می باشد و علاوه بانکدار با اطلاع خود محال علیه وجه را پرداخته و میتوان گفت در این مورد دارنده چک شخصاً مسئول خسارت خود بوده زیرا چک را با پست غیر سفارشی بنمایندة خویش فرستاده و در اثر این بی احتیاطی چک بدست غیر افتاده است • دادگاه حقوق سن ۳ ژانویه ۱۸۹۶

۵ - نظر باینکه تأدیه وجه چک بغیر دارنده و مالک حقیقی آن با مبادله عین سند و بدون ادنی سوء نیتی از طرف بانکدار وقوع یافته و بانکدار در این موقع مرتکب خیبط و خطا و اشتباهی هم نشده شاکی (مالک حقیقی چک) تأدیه مجدد وجه را نمیتواند از بانکدار بخواهد •

۸ مه ۱۸۶۲ دادگاه تجارت سن از تصمیمات فوق الذکر و امثال و نظایر آن مستفاد این است که در این قبیل موارد برای تعیین و تشخیص مسئول خسارت وارده باید سند معمول و هم چنین اوضاع و احوال مربوطه بامر تأدیه را کاملاً مورد دقت قرار داد باین معنی هرگاه خسارت در اثر بی احتیاطی محال علیه وارد شده باشد خود او مسئول شناخته خواهد شد و اگر ورود خسارت در نتیجه غفلت و عدم احتیاط صادرکننده یا ظهرنویس باشد مسبب خسارت مکلف بجهبران آن خواهد بود •

مرور زمان محسوب میشود اگر ضمن معا که طرف اقرار بدین خود نماید دعوی مشمول این مقررات نخواهد بود. قطع مرور زمان فقط نسبت بکسی نایب دارد که اقدام قاطع مرور زمان بطرفیت او بعمل آمده و نسبت بدیگران مؤثر نخواهد بود.

مبدأ مهلت مرور زمان نسبت بصادر کننده و سایر امضا کنندگان سند فرق دارد برای دعوی دارنده علیه ظهر نویس ها مهلت نامبرده از تاریخ انقضای مهلت برای ارائه سند شروع می شود و بنا بر این برای چکی که در ایران صادر شده هرگاه محل تادیه وجه محل صدور باشد پس از یازده روز از تاریخ صدور هرگاه از يك نقطه به نقطه دیگر ایران صدور یافته باشد پس از انقضای چهل و پنج روز از تاریخ صدور مهلت مرور زمان شروع میشود ولی دعوی سایر مسئولین بطرفیت يك دیگر از تاریخ ولادت دعوی حساب میشود و بالتبع مهلت مبدأ آن روز تادیه وجه می باشد.

مقررات فوق يك مورد استثنائی دارد ماده ۵۲ می گوید: هرگاه صادر کننده چك محل باعتبار برای تادیه وجه آن نداشته باشد دعوی مرور زمان تابع مقررات فوق الذکر نخواهد بود و بالتبع مهلت پس از انقضای شش ماه نیز می توان بطرفیت او اقامه دعوی نمود و هم چنین هرگاه غفلت و مسامحه خود دارنده موجب انقضای مهلت قانونی گردد در اینصورت در مواردیکه مسئولیت خسارت بار توجه دارد پس از انقضای شش ماه نیز می توان علیه دارنده مذکور اقامه دعوی نمود.

اعتراض

راجع باین موضوع به مبحث برات رجوع شود

مقررات عمومی

هرگاه آخرین روز مهلتی که قانوناً برای اعتراض مقرر است تعطیل باشد اعتراض روز بعد آن بعمل می آید (ماده ۲۸۶ قانون تجارت ایران) همین ترتیب برای مهلت هایی که بموجب ماده ۳۱۵ قانون تجارت مقرر است نیز جاری می باشد ولی تعطیلات واقعه در خلال مدت از مهلت قانونی حساب می شود.

تمام واحد

هرگاه پیرو این عقیده هم نباشیم لا اقل باید بگوئیم بانکدار با سمت وکالتی که از صادر کننده چك برای پرداخت وجه آن دارد در موقع تادیه برای حفظ حقوق موکل خود کاملاً باید دقت و اهتمام نماید و در صورت عدم احتیاط مسئول خسارت وارده خواهد بود خصوصاً در صورتیکه بانکدار خط و امضای صاحب چك را می شناخته و تطبیق خط چك با خط او امکان داشته است.

بوردو ۱۴ دسامبر ۱۸۸۷

ولی هرگاه تعریف و تزویر در اثر مسامحه و بی احتیاطی خود بانکدار وقوع یافته باشد مسئولیت بانکدار تخفیف پیدا خواهد نمود.

مرور زمان

بموجب ماده ۳۱۸ قانون تجارت ایران دعوی راجعه بچك مانند دعوی مربوطه بیرات پس از انقضای پنج سال از تاریخ صدور اعتراضنامه و با آخرین تعقیب قضائی در مراجع قضائی مسوع نخواهد بود. طبق قانون سابق فرانسه نیز چك از حیث مرور زمان تابع مقررات مربوطه بیرات بود ولی قانون جدید بین این دو سند از این حیث به تفکیك قائل شده و مقررات خاصی برای چك معین نموده است ماده ۵۲ میگوید:

دعوی دارنده چك علیه ظهر نویس ها و صادر کننده و مسئولین دیگر پس از ششماه از تاریخ انقضای مهلتی که برای مطالبه وجه مقرر است دیگر پذیرفته نیست.

برای دعاوی مسئولین دیگر این سند بطرفیت یکدیگر نیز مدت مرور زمان ششماه می باشد مبدأ این مهلت روزی است که مدعی وجه چك را تادیه نموده و یا اینکه دعوی بطرفیت او اقامه شده باشد.

در صورت حصول مرور زمان فقط حق اقامه يك دعوی برای دارنده باقی است و میتواند بطرفیت صادر کننده دادخواست بدهد در صورتیکه صادر کننده چك برای تادیه وجه آن محل یا اعتبار نداشته باشد. هرگاه دعوی در دادگاه طرح شده باشد آخرین تعقیب قضائی مبدأ مهلت